

šaše cardinalia čii fonetски облик е поинаков одошто кај едноци-френите главни броеви.

Во главата „Die finisch-ugrische Parallele“, Зомер констатира дека во таа група јазици декадите до 60 се формирани од сопствено јазично благо, додека повисоките декади се примени од надвор (иранско влијание).

Својот труд Зомер го завршува со главата „Wert des Problems für die Frage der indogermanischen Urheimat“, каде што констатира дека само западниот дел на и. е. група беше изложен на надворешно културно влијание додека останатите делови беа вон секој допир со надворешни влијанија коишто во разни правци надирале во правецот на живеалиштето на и. е. народи.

Заклучок: Како главно, низ целата студија на Зомера се третира прашањето за етимологијата и семантиката на бројните сложенки. Зомер тука дава нов прилог кон разрешувањето на тоа прашање. Во таа цел тој забележува разни појави од фонетиката: аблаут, асимилација, дисимилација, елизија, анаптика, хаплоглија, синицеа, скратување и продолжување на вокалите и др., разјаснувајќи го тоа со примери. Зомер успеал како целост да опфатне еден голем број јазици, не само и-европски, но и надвор од таа област, и така да даде една системна студија од областа на етимологијата и семантиката на броевите.

A. Г. Таховски, Скопје.

D-R NIKOLA MAJNARIĆ, GRČKA METRIKA, Zagreb 1948.

Odkar je Aug. Böckh v svojem Pindaru (1811—21) položil grški metriki znanstveno vklado, na katero sta Aug. Rossbach in Rud. Westphal nekaj vsak zase, nekaj v skupnem delu zgradila solidno stavbo harmonike, ritmike in metrične umetnosti v grški poeziji, se je ta filološka disciplina razvila tako bujno, da se ji študent klasičnih ved le strahoma približuje, ker se boji, da bi se utegnil izgubiti v njeni nič kaj pregledni materiji. Če kje, mu je tu potreben kažipot, da mu utare stežó ter ga varno povede skozi obširni, na gosto zarasli blodnjak. Pri drugih narodih imajo dijaki dovolj takih kažipotov, v Nemcih, na primer, zelo uporabno, dasi za vseučiliški študij nekoliko skopo Rupprechtovo Einführung in die griechische Metrik, ki sloni na temeljni, a težko prebavljivi Wilamowitzovi Griechische Verskunst (1921); pri nas pa smo do zadnjih časov v ti stvari pogrešali pripravnega vodnika. Danes je zadelana tudi ta vrzel. Zaslugo za to hvale vredno delo ima dr. N. Majnarić, profesor klasičnih jezikov na univerzi v Zagrebu. Oborožen s temeljitim poznavanjem materije, doobra razgledan po zadevni literaturi, poleg tega pa obdarjen s tankim okusom in očividno ljubeznijo do neminljivih zakladov grške besedne kulture, je avtor s svojo Metriko ustvaril dragocen prispevek k izpopolnitvi jugoslovanske klasične znanosti, obenem pa je mladim filologom odprl pogled v oblikovno strukturo antičnih pesniških umetnin. Tako jim je dal možnost, da se utegnajo tudi glede formalne strani poglobiti, recimo, v tragiške zборе; a to je za izčrpno dojetje teh partij neogibno potrebno, zakaj pri sleherni resnični pesnitvi sta vsebina in oblika neločljivo povezani in dopolnjujeta druga drugo. Za popolno razumevanje ali bolje občutenje zbornskih partij bi bilo treba seveda poznati tudi njih melodije; te so za nas na žalost izgubljene, zato je pa tem nujneje, da se kandidat klasične filologije seznaní z ritmično členitvijo pesemskih sistemov, kar ta vsaj do neke mere nadomešča melodijo.

Snov je avtor zajel v sedem razdelkov. Po treh kratkih poglavjih, kjer govori o ritmu v grški poeziji, o prosodiji in o grškem slogu vobče, prehaja na osrednji in poglavitni del ter obravnava v izčrpnih, preglednih in preciznih formulacijah metrične oblike grških stihov vseh vrst, z izbranimi zgledi iz klasične literature, zlasti tragikov. Sledi poglavje o grških strofah, kjer se navajajo predvsem tisti sistemi, ki so jih od Grkov pre-

vzeli Rimljani, posebno Horac, ter jih prilagodili zakonom rimske metrike. Zelo dobrodošlo in pobudno je šesto poglavje „Navodilo za analizo korske pesmi“. Tu bi si človek želel celo več. Kaj, če bi pisec v novi izdaji, ki bo gotovo potrebna prej ali slej, vpletel le-sem vsebinsko in oblikovno analizo kake komiške parabaze, recimo, iz Aristofanovih Vitezov? Isto bi bilo dobro tudi za komiški agon. V nekomentiranih tekstih členitev teh dveh najvažnejših sestavin komedije ni označena, je pa potrebna za študij: zato bi bilo prav, da bi dijak imel pregleden vzorec pri roki. V ti zvezi bi se mogel omeniti tudi versus Eupolideus, ki ga v knjigi pogrešam, ki pa je v stari komediji poleg anapestovskega tetrametra izrazil parabazni metron (n. pr. v Aristofanovih Megläh), posebno priljubljen pa Menandrovi in Difilovi veseli igri. Sploh bi si upal reči, da Aristofanes v primeri s tragiki pri analizi zborov ni prišel na svoj račun. To se mi zdi škoda, zakaj popularni ritmi, lahkotni anapesti in energični, sunkoviti kretiki oziroma paioni (— ◡ —, ◡ ◡ ◡ —, — ◡ ◡) dajejo njegovim zbornim partijam nenavadno živahen polet in gredo tudi modernemu bralcu radi v uho. Sedmo poglavje obravnava na kratko tudi ritmično prozo in stavčne klavzule, kar je za knjigo vsekakor naraven zaključek in ne pada iz okvira.

Kar zadeva terminologijo, ne morem soditi, koliko je v nji novega, koliko podedovanega jezikovnega blaga; vsekakor pa štejem piscu v dobro, da je vrgel med šaro označitvi arzo in tezo, ki delata v moderni metriki od Bentleyovih in Hermannovih časov nepotrebno zmešnjavo; nadomestil ju je z novima terminoma „jačina“ in „slabina“. Oba izraza bi se mogla s premenjenim poudarkom prevzeti tudi v slovenščino. Pojma dolžina in kračina imata za antično tezo in arzo preozek obseg, zakaj teza (jačina) utegne biti dolga in kratka, arza (slabina) kratka in dolga.

Pri obravnavanju jamskega dimetra, trimetra, tetrametra pa trohejskega dimetra in tetrametra nahajamo tabelarne pregledne, ki prinašajo poleg osnovnih oblik tudi njih variante ter opozarjajo, kje se moreta osnovni jamb in trohej zamenjevati z drugimi stopicami (daktilom, anapestom, tribrahisom, korjambom). Te nazorne razpredelnice povečavajo vrednost dela, ker olajšujejo študij. Naravnost odlični domislek pa je mnemotehnično sredstvo, s katerim avtor dosega, da si je mōč razne metrične sheme trajno zapomniti. To dela s stavki, ki vsebujejo ime zadevnega stiha, poleg imena pa tudi njegovo metrično obliko, na primer za Reizianum: Po Reizu se zovem (◡ — ◡ — ◡ —), ali za enoplj: Enoplj je prastara mjera (◡ — ◡ — ◡ — ◡ —). To je res izvrstna opora spominu. S kolegom prof. Grošljem sva pobudo hvaležno pograbila in tudi v slovenščini spalčila podobne mnemotehnične bergle, in sicer za enotne in zložene stihe. (Glej dodatek!)

Ako si smem dovoliti še nasvet ali dva, bi bilo tole: Če se že v § 38 imenuje „kratkorepi“ heksameter, ima enako pravico tudi na aiolski bazi stoječi „akefalni“ epski šesterec, ki se začinja na vitez s tribrahisom ali z jambom, n. pr. Γ 357 in Ψ 2. Djak je ob njem prav tako v zadregi kakor pred kratkorepim, ko mu pride prvokrat pred oči. Pri naštevanju 32 tipov epskega heksametra se mi zdi premalo samo shematična označitev razmerja daktilov do spondejev (§ 41); bolje bi bilo, mislim, poleg sheme citirati zgled expressis verbis, kakor ima Rupprecht. Dobro bi bilo tudi nakazati razliko med homerskim in aleksandrinskim heksametrom. Pri cezurah bi vsaj jaz zaradi popolnosti navedel še enemimerezo, ki seveda ne stoji sama, na primer δ 463.

In summa: Majneričeva Grška metrika je vseskozi solidno delo, ki stoji na ravni sodobne znanosti in, kjer je treba, kritično tehta in izbira med teorijami odločilnih metrikov, pri tem pa obravnava nelahko materijo v taki obliki, da se morejo mladi filologi s pridom prepuščati njegovemu vodstvu. To je bil avtorjev namen in tega je brez dvoma dosegel.

Ljubljana.

A. Sovrè.

D o d a t e k : mnemotehnična opora za metrične sheme.

Alkmanov tetrameter:

Dáktilske stópice štíri Alkmánove:

— ◡ — ◡ — ◡ — ◡

Arhilohov tetrameter:

Mánjka Arhílohu kōnec Alkmána:

— ◡ — ◡ — ◡ — ◡

Lekitij: Vérz lekitij, kák je tá?

— ◡ — ◡ | — ◡ —

Itifalik: Íti Fálo glédát:

— ◡ — ◡ | — ◡

Telesiláj: Poznáš Telesílin stíh?

— ◡ — ◡ — ◡ —

Reizianum: Po Réizu (sem) krščen:

— ◡ — ◡ (◡) —

Dohmij: Od kód dóhmij, véš?

— ◡ — ◡ —

Glikonáj: Tó je Glíkonov slávni stíh:

— ◡ — ◡ — ◡ —

Ferekratáj: Ták je vérz ferekrátski:

— — — ◡ — —

Hiponaktáj: Vérz je tá nam zapél Hipónaks:

— — — ◡ — ◡ — —

Aristofanov stíh:

Čúj, Aristófan póje:

— ◡ — ◡ — —

Alkajski deveterec:

Devét prvín gre v stíh Alkájev:

— ◡ — ◡ — ◡ | — ◡ — —

Alkajski deseterec:

Često Alkáj desetérec rábi:

— ◡ — ◡ — ◡ — ◡ — —

Alkajski enajsterec:

Alkaios rábi tá enajstérec rád:

— ◡ — ◡ — ◡ | — ◡ — ◡ —

Sapfiški enajsterec:

Sápfó věčkrat tá enajstérec rabi:

— ◡ — — — ◡ — ◡ — —

Paroimiak: Paroimíak je méra izrekov:

— ◡ — ◡ — ◡ — ◡ — —

Enoplj: Enóplj je stárega kóva:

— ◡ — ◡ — ◡ — ◡ —

Prosodiak: Takó prosodiák zvení:

— ◡ — ◡ — ◡ —

Hemiepes prvi:

Prvi hemíep je ják:

— ◡ — ◡ — ◡ —

Hemiepes drugi:

Drúgi hemíep je šíbek:

— ◡ — ◡ — ◡ — —

Anakreontski verz:

Anákreōn starína:

— ◡ — ◡ — ◡ — —

Anakreontski verz z anaklazo:

Po sledéh Anákreónta:

— — — — —

Kleómahov stih:

Vé Kleómah sám, kám z njím:

— — — — —

Falaikov stih:

Znán je Glíkonov stih celó Faláiku:

— — — — —

Priapéj: Glíkon plús ferekrátski stih, tó je méra Priápa:

— — — — —

Asklepiadéj krajši:

Glíkon métrum je svoj Ásklepiádu dál:

— — — — —

Asklepiadéj daljši:

Znání Glíkonov vérz, vmés koriámb, Ásklepiád imá:

— — — — —

Sapfiški tetrameter:

Ta vérz imá, čúдно to ní, svoje imé po Sápfi:

— — — — —

Iambelegus krajši:

Za jámbskim Réizom vídiš elégični dél:

— — — — —

Iambelegus daljši:

Odspréd stojí četvéрни jámb, méra elégična zád:

— — — — —

Elegiambus krajši:

Méra elégična, gléj, in méra jámbska:

— — — — —

Elegiambus daljši:

Méra elégična spréd, za njó stojí četvéрни jámb:

— — — — —

Arhilohov stih:

Z dáktili štírimí véze Arhílohos méro ífíalsko:

— — — — —

Arhebúlov stih:

Lí méra elégična stih je Árhebúlov?

— — — — —

Praksilij prvi:

Z méro elégično, gléj, se začnè praksilij:

— — — — —

Praksilij drugi:

Vés, kákšen obráz imá Praksíla?

— — — — —

Sodatéj: { Héj, Sótades, káj múčiš me s tém métrumom zdáj šè?

— — — — —

{ Héj, Sótades, káj múčiš me s svojó méro zdáj šè?

— — — — —

BRANKO B. GAVELA, KELTSKI OPPIDUM ŽIDOVAR, *prilog kulturnoj istoriji naše zemlje protoistoriskog doba*, doktorska disertacija, Beograd 1952, 70 strana teksta i 29 tablí.

Branko Gavela je ovdje obradio arheološki materijal, koji je otkrio u Židovaru, „visokoj lesnoj duni u obliku zarubljene kupe, na istočnoj granici Deliblatskog peščara, u opštini sela Orešca, pored puta koji od Vršca vodi ka Dubovcu na Dunavu“.